

„Seksualność a niepełnosprawność intelektualna”

Autorzy projektu

- Iwona Pietraszkiewicz
- Urszula Łopaciuk

Czas realizacji:

- Listopad 2004 – grudzień 2005 r.

Adresaci projektu:

- Uczestnicy Warsztatu Terapii Zajęciowej
- Opiekunowie osób niepełnosprawnych
- Specjaliści

Mimo rozwoju ludzkości temat seksualności osób niepełnosprawnych intelektualnie nadal wzbudza emocje. Najczęściej jest spostrzegany w ujęciu niezdrowej ciekawości, sensacji. Generalizując nie dajemy prawa tym osobom do życia intymnego, zastrzegając ją tylko dla ludzi zdrowych. Postrzegamy je jako „wieczne dzieci” i osoby aseksualne. Temat ten wzbudza nasz niepokój.

Takie stawianie problemu wynika, naszym zdaniem, tylko z naszej niewiedzy, jest źródłem przesadów lub manipulacji np. opinia publiczna. Zmiany związane z rozwojem somatycznym i fizjologicznym są negatywnie odbierane przez te osoby, towarzyszy temu uczucie leku, niepewności i rozpacz, złości co w skrajnych wypadkach może doprowadzić do regresu. Przyczynę tego należy dopatrywać w postawach rodziny i opiekunów. Młodzież niepełnosprawna intelektualnie nie została dostatecznie lub wcale przygotowana przez nich do tych zmian. Społeczeństwo wymaga odpowiedniego zachowania osób niepełnosprawnych wobec własnej seksualności chociaż nigdy ich tego nie uczono.

Osoby niepełnosprawne intelektualnie należą do grupy zwiększonego ryzyka, są często ofiarami przemocy seksualnej, która wynika z nieposzanowania praw osobistych tych osób, przez społeczeństwo, brak skrupułów ze strony najbliższej rodziny, stan permanentnej uległości i posłuszeństwa w stosunku do dorosłych, uzależnienie od innych, niska samoocena, cech przypodobania się, łatwość zdominowania niepełnosprawnego, prowadzenie odizolowanego trybu życia. Projekt powstał z wykorzystaniem materiału i doświadczeń Stowarzyszenia „Otwarte Drzwi”, w Warszawie prowadzącego program AMOR, autorstwa: Iwony Wojtczak-Grześnińskiej i Aleksandry Malinowskiej.

Projekt dotyczył seksualności osób z upośledzeniem umysłowym. Prowadziliśmy zajęcia edukacyjne i psychoedukacyjne skoncentrowane na tematyce związanej

ze zjawiskami, mechanizmami i prawidłowościami dotyczącymi sfery psychoseksualnej człowieka. Oprócz uczestników – do których skierowana była zasadnicza część oferty – brali w nich udział również instruktorzy terapii zajęciowej, a także rodzice lub opiekunowie uczestników.

Zajęcia miały na celu wyposażenie uczestników projektu w elementarną wiedzę na temat życia psychoseksualnego osób upośledzonych umysłowo oraz podniesienie skuteczności w zakresie zapobiegania trudnościom i rozwiązywania problemów związanych z tą sferą życia człowieka.

W trakcie pracy podejmowaliśmy następującą tematykę:

Elementy samopoznania

1. Zjawisko niepełnosprawności
 - różne typy niepełnosprawności
 - ograniczenia i przywileje wynikające z niepełnosprawności
 - postawy społeczeństwa wobec osób niepełnosprawnych
 - obowiązek rehabilitowania się i pracy nad sobą jako warunek podmiotowego traktowania człowieka
2. Zmiany związane z wiekiem
 - Etapy rozwoju człowieka – zmiany w wyglądzie i zachowaniu
 - Stały wzrost kompetencji osobistych i społecznych
 - Zatrzymanie rozwoju lub regres jako przejaw niepełnosprawności
3. Dojrzewanie i dorastanie
 - Zmiany w wyglądzie, zachowaniu i zainteresowaniach
 - Popęd płciowy
 - Higiena dorosłego człowieka – zdrowy styl życia

Podstawowe informacje o życiu płciowym

1. Potrzeby seksualne wśród innych potrzeb człowieka
 - Dążenie do bliskości uczuciowej i tworzenia więzi jako podstawa potrzeby seksualnej
 - Ograniczenia w zaspokajaniu potrzeb – ograniczenia społeczne i indywidualne (także wynikające z niepełnosprawności)
2. Warunki podejmowania i realizowania potrzeb seksualnych
 - Biologiczna a psychiczna i społeczna gotowość do współżycia
 - Odpowiedzialność a siebie i partnera
 - Odpowiedzialne rodzicielstwo

Podejmowanie i pełnienie ról rodzinnych

1. Biologiczna, psychiczna i społeczna dojrzałość do rodzicielstwa
 - Obowiązki rodzica względem dziecka
 - Niewydolność rodziny (partnerska i rodzicielska)
2. Zjawisko zapłodnienia
3. Rozwój prenatalny człowieka

W wyniku zajęć psychoedukacyjnych i warsztatowych uczestnicy przyswoili sobie szereg pojęć dotyczących płciowości człowieka – nauczyli się poprawnie nazywać zjawiska dotyczące życia seksualnego, zadawać pytania, reagować na uwagi i zachowania związane z pełnieniem ról partnerskich i rodzinnych. Poprawiła się jakość relacji interpersonalnych uczestników – wyrównał się poziom emocji związanych ze sprawami płci. Uczestnicy wykazują większe zrozumienie względem siebie nawzajem, bardziej trafną samoocenę i skuteczniejszą autokorektę własnych zachowań. Zyskali większy dystans do siebie i własnej płciowości oraz większą dojrzałość osobową.

Rodzice i opiekunowie uczestników zyskali nie tylko większą wiedzę o płciowości swoich dorosłych niepełnosprawnych dzieci. Mieli też okazję podzielić się własnymi obawami i niepokojami oraz zyskać pomoc i wsparcie w konsultowaniu trudności dotyczących płciowości swoich dzieci. Ponadto poprzez szkolenia i konferencje nastąpiło podniesienie świadomości specjalistów zakresu edukacji seksualnej oraz promocja edukacji seksualnej osób niepełnosprawnych.